

JUSTIITSMINISTEERIUM

Riigikohus
Harju Maakohus Tallinna kohtumaja
Pärnu Maakohus
Tallinna Ringkonnakohus
Tartu Maakohus
Tartu Ringkonnakohus
Viru Maakohus
MTÜ Eesti Kohtunike Ühing
Õiguskantsleri Kantselei
Eesti Advokatuur
Eesti Juristide Liit
Riigiprokuratuur
Tartu Ülikooli õigusteaduskond
TalTech Õiguse Instituut
Tallinna Ülikooli Ühiskonnateaduste Instituut
Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda
Notarite Koda
Sotsiaalministeerium
Sotsiaalkindlustusamet

Meie 14.11.2024

nr 8-3/5169-11

Kohtumenetluse tõhustamise ettepanekud

Justiitsministeeriumile on esitatud ettepanekud kohtumenetluse tõhustamiseks. Muudatusettepanekud puudutavad notari tasu seadust, pankrotiseadust, pereküvitiste seadust, põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seadust, riigi õigusabi seadust, sotsiaalhoolekande seadust, tsiviilkohtumenetluse seadustikku ja täitemenetluse seadustikku.

Palume teie arvamust esitatud ettepanekute osas 25. novembriks 2024. Sätete sõnastusettepanekud ja selgitused on esitatud muutmata kujul.

I. Notari tasu seaduse muutmise

Notari tasu seaduse §-s 402 tehakse järgmised muudatused:

- 1) Lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
„(2) Taotlus notari tasu maksmisest vabastamiseks esitatakse 10 päeva jooksul pärast notarilt arve saamist Notarite Kojale.“
- 2) Lõige 6 tunnistatakse kehtetuks.

Selgitus: Notari tasu seaduse § 402 muudatustega viidaks kohtust välja menetlus notari tasust vabastamiseks majanduslikel põhjustel, kuna sellel puudub kohtumenetlusena nii seos kui põhjendus. Pakutud on asjade lahendamine anda Notarite Kojale, kelle otsuseid saaks vaidlustada halduskohtus. Arvestades eesmisevat tõenäolist notari tasude tõusu vähendab muudatus mõningal määral maakohtute koormust ja annab ressursisäästu.

II. Pankrotiseaduse muutmine

1) Paragrahvi 10 lõige 7 ja § 13 lõige 5 tunnistatakse kehtetuks ning § 17 lõike 1 esimesest lausest jäetakse välja sõnad „või võlgnik, võlausaldaja või ajutine haldur seda taotleb“.

Selgitus: Paragrahvi 10 lõike 7 ja § 13 lõike 5 väljajätmisega ning § 17 lõike 1 muutmisega jäetakse kohtu otsustada, kas vaadata pankrotiavaldus läbi kohtuistungil, st avaldaja ei saa istungit taotleda. Selliselt saab kohus paindlikult otsustada pankrotiavalduse lahendamise viisi ja lahendada avaldus tõhusamal viisil.

2) Paragrahvi 32 lõikest 2 jäetakse välja teine lause.

Selgitus: Paragrahvi 32 lõikest 2 teise lause väljajätmisega piiratakse määruskaebust Riigikohtule, kui pankrotiavaldus jäetakse rahuldamata. See tõhustab menetlust ja toob kiirema lahenduse, kui alama astme kohtute arvates ei ole pankroti väljakuulutamise põhjendatud. Võlausaldaja saab oma nõuded panna maksma kohtumenetluses. Lisaks ei ole välistatud asjaolude muutumisel uue pankrotiavalduse esitamine.

3) Paragrahvi 82 lõike 4 neljas lause tunnistatakse kehtetuks.

Selgitus: Paragrahvi 82 lõike 4 neljanda lause väljajätmise eesmärk on võtta ringkonnakohtult määrusekaebuse lahendamiseks ebamõistlik ajasurve. Häälte määramise vaidlus ei ole reeglina nii kiire ega ka oluline, et ringkonnakohtus peaks kõik muud asjad kõrvale jätma. Ringkonnakohtus suudab ka ise otsustada, kui kiire asjaga tegelikult on.

4) Paragrahvi 841 lõike 3 punktid 6 ja 7 tunnistatakse kehtetuks.

Selgitus: Paragrahvi 841 lõike 3 punktide 6 ja 7 kehtetuks tunnistamisega antakse pankrotimenetluses halduri ja ajutise halduri ja toimkonna tasude ja kulude kindlaksmääramisel kasutada kohtujuristi. Tegemist ei ole sisulise õigusemõistmise küsimusega, mis tuleb reserveerida kohtunikule. Muudatus võimaldab tööd paindlikumalt korraldada ja säästa kohtuniku ressursi olulisemate ja keerulisemate küsimuste jaoks.

III. Perekohustuste seaduse muutmine

1) Paragrahvi 47 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Elatisabi eesmärk on tagada lapsele ülalpidamine, kui kohustatud isik (edaspidi võlgnik) ei täida ülalpidamiskohustust kohtumenetluse (edaspidi kohtumenetlusaegne elatisabi) või täitemenetluse ajal (edaspidi täitemenetlusaegne elatisabi) või muul ajal (edaspidi menetlusväline elatisabi).“

2) Seadust täiendatakse paragrahviga 501 järgmises sõnastuses:

„§ 501. Menetlusväline elatisabi

(1) Menetlusvälist elatisabi makstakse Sotsiaalkindlustusameti otsuse alusel, kui kohustatud isik ei täida oma ülalpidamiskohustust kohtu- või täitemenetluse väliselt ja on tõenäoline, et ta ei täidaks seda vähemasti mitte tervikuna ka kohtulahendi alusel. Sotsiaalkindlustusameti otsust menetlusvälise elatisabi andmisest keeldumise kohta ei saa vaidlustada.

(2) Menetlusvälise elatisabi suurus ühele lapsele on kuni 100 eurot kalendrikuus ja selle maksmise aluseks on võlgniku poole maksmisele kuuluv elatise summa.

(3) Menetlusvälist elatisabi makstakse, kui elatist ei ole täielikult või osaliselt makstud ega ülalpidamiskohustust ka muul viisil täidetud vähemalt nelja kuu jooksul.

(4) Kui võlgniku makstud elatise summa on väiksem kui 100 eurot kalendrikuus, on elatisabi suurus 100 euro ja makstud elatise vahe.“

3) Paragrahvi 51 lõiget 1 täiendatakse pärast sõna „Kohtumenetlusaegse“ sõnadega „või menetlusvälise“.

4) Paragrahvi 52 täiendatakse lõikega 41 järgmises sõnastuses:

„(41) Menetlusvälise elatisabi määramiseks tuleb lisaks taotlusele esitada ka tõendid ülalpidamiskohustuse täitmatajätmise kohta. Taotluse menetlemisele kohaldatakse vastavalt käesoleva paragrahvi lõigetes 2-4 sätestatud.“

- 5) Paragrahvi 53 lõike 1 esimest lauset täiendatakse pärast sõna „Kohtumenetlusaegse“ sõnadega „või menetlusvälise“.
- 6) Paragrahvi 54 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:
„(2) Sotsiaalkindlustusamet lõpetab menetlusvälise elatisabi maksmise ja tunnistab elatisabi määramise otsuse kehtetuks käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 3-5 ettenähtud tingimustel, samuti kui ülalpidamiskohustust ei ole tekkinud või see on täidetud või lõppenud kui ka muud liiki elatisabi määramisel.“
- 7) Paragrahvi 55 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:
„(3) Menetlusvälise elatisabi saaja peab teavitama Sotsiaalkindlustusametit kõigist elatisabi maksmiseks olulistest asjaoludest ja nende muutumisest, muu hulgas käesoleva paragrahvi lõike 1 p-des 3-5 nimetatud asjaoludest.“
- 8) Paragrahvi 57 täiendatakse lõikega 6 järgmises sõnastuses:
„(6) Menetlusvälise elatisabi saaja nõue ülalpidamist andma kohustatud võlgniku vastu läheb elatusabi määramise otsuse tegemisel üle riigile väljamakstud elatisabi ulatuses. Sotsiaalkindlustusamet teatab võlgnikule viivitamata elatisabi nõude üleminekust. Vastavalt kohaldatakse käesoleva paragrahvi lõigetes 3 ja 5 sätestatut.“
- 9) Paragrahvi 58 täiendatakse lõikega 12 järgmises sõnastuses:
„(11) Kui menetlusvälise elatisabi nõude võlgnik ei ole riigile ülelänud elatisnõuet rahuldanud, võib Sotsiaalkindlustusamet esitada riigi nimel hagi elatise sissenõudmiseks võlgnikult.“

Selgitus: Paragrahvi 501 annab menetlusvälise elatisabi eeldused. Selle andmise otsustaks SKA, kui võlgnik ei täida oma ülalpidamiskohustust kohtu- või täitemenetluse väliselt ja on tõenäoline, et ta ei täidaks seda vähemasti mitte tervikuna ka kohtulahendi alusel. Menetlusvälist elatisabi makstakse, kui elatist ei ole täielikult või osaliselt makstud ega ülalpidamiskohustust ka muul viisil täidetud vähemalt nelja kuu jooksul. Elatisabi suurus ühele lapsele on kuni 100 eurot kalendrikuus ja selle maksmise aluseks on võlgniku poole maksmisele kuuluv elatise summa. SKA otsust menetlusvälise elatisabi andmise kohta ei saa vaidlustada, välistamaks paralleelvaidlust halduskohtus. Taotlejal jääb õigus pöörduda kohtusse või täitemenetlusse ja taotleda sellega seotud elatisabi.

Paragrahvide 51-55 täiendamine tuleneb menetlusvälise elatisabi ettenägemisest. Menetlusvälise elatisabi taotlemisel tuleb esitada ka tõendid ülalpidamiskohustuse täitamata jätmise kohta (§ 52 lg 41). Menetlusvälise elatisabi maksmine lõpetatakse maksmise eelduste lõppemisel või muud liiki elatisabi määramisel (§ 54 lg 3). Elatisabi saaja peab teavitama SKA-d kõigist olulistest asjaoludest (§ 55 lg 3).

Paragrahvi 57 lõikes 6 nähakse ette menetlusvälise elatisabi saaja võlgniku vastu suunatud nõude riigile ülemineku makstud elatisabi ulatuses ning § 58 lõikes 12 SKA õiguse esitada võlgniku vastu hagi võla sissenõudmiseks.

IV. Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmine

- 1) Paragrahv 13 lõikest 1 jäetakse välja sõnad „, kuid mitte pikema aja kui 4 kuu jooksul,“.

Selgitus: Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses § 13 lõikest 1 jäetakse välja üldine tähtaeg neli kuud asja lahendamiseks, kuid säilib üldine asja mõistliku aja jooksul lahendamise nõue. Praktikas on neljakuulise tähtaja järgmine Riigikohtule tihti võimatuks osutunud. Nimelt võivad põhiseaduslikkuse järelevalve menetluses lahendamiseks olla eriti keerulised ja suure mõjuga õigusküsimused, mille kvaliteetset lahendamist tuleb eelistada kiirustamisele. Olemasoleva ressursiga ei ole asja lahendamine sellise tähtaja jooksul tihti võimalik. Esiteks peab Riigikohus küsima menetlusosalistelt arvamused ning tihti taotletakse seisukoha esitamise tähtaja pikendamist, seda eriti suveperioodil. Seda on teinud korduvalt ka nt Riigikogu ise, kes seadusega kohtule tähtaja samas ette kirjutanud. Asjas koostatakse reeglina põhjalik õigusarvamus ja asja arutatakse korduvalt, vajadusel ka istungil. Keerulisemates asjades võib olla vajalik ka välise arvamuse küsimine. Riigikohus ei venita põhiseaduslikkuse järelevalve asjade lahendamise, kuid ebamõistlik tähtaeg ei aita lahendamisele kaasa.

- 2) Paragrahvi 44 lõigetes 1 ja 2 asendatakse sõnad „seitsme tööpäeva“ sõnadega „neljateist päeva“ ning lõige 3 tunnistatakse kehtetuks.

Selgitus: Paragrahvi 44 muutmise ja pikendatavate valimiskaebuste lahendamise tähtaega seitsmelt tööpäevalt 14 (kalendri)päevale. Kalendripäevades on kiirel valimiskaebuste lahendamise perioodil lihtsam tähtaegades orienteeruda. Kuna valimiskaebused sisaldavad tihti spetsiifilisi tehnilisi väiteid, ei ole neile adekvaatseks vastamiseks senine tähtaeg lihtsalt piisav. Kui asi antakse üldkogule, on tegu reeglina ka põhiseaduspärasuse vaidlusega, kus tuleb küsida ka menetlusosaliste arvamused ja koostada õigusarvamused. Ka parimal juhul ei ole see kvaliteetselt seitsme tööpäeva jooksul võimalik, mistõttu on ettepanek see ebamõistlik tähtaeg seadusest välja jätta.

3) Paragrahvi 55 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Riigikohtu istung protokollitakse juhul, kui kohus peab seda vajalikuks ja kohtu poolt vajalikuks peetavas ulatuses.“

Selgitus: Paragrahvi 55 lõike 1 muutmise ja täpsustatavate Riigikohtu istung protokollitakse ainult juhul, kui kohus seda vajalikuks peab.

4) Paragrahvi 57 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Otsus põhjendatakse. Otsust või määrust ei pea põhjendama, kui taotlus jääb menetlusse võtmata või rahuldamata taotluse esitamata jätmise õiguse puudumise tõttu. Valimiskaebuse lahendamise kohta tehtud otsust ei pea põhjendama, kui Riigikohus nõustub Vabariigi Valimiskomisjoni seisukohtadega ja kaebuse väited ei anna alust selle rahuldamiseks.“

Selgitus: Paragrahvi 57 lõiget 3 muudetakse Riigikohtu töö tõhustamiseks. Riigikohtu lahendi põhjendamine eriti ilmselge kaebeõiguse puudumisega individuaalkaebuse puhul aitaks kokku hoida kohtu aega. Valimiskaebuste puhul on Riigikohtu töös üliintensiivne valimiste periood, kus lühikese aja jooksul tuleb lahendada tihti väga palju kaebusi, millest arvestatav osa on ilmselgelt sisutud. Kuna Vabariigi Valimiskomisjon on kaebuse juba enne lahendamist ja seisukohta põhjendanud, võiks ilmselgelt põhjendamatu kaebuste puhul lubada resolutsioonlahendeid, et kohus saaks keskenduda rohkem tõsisemate kaebuste lahendamisele.

5) Paragrahv 63 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 63. Menetluskulude jaotus

(1) Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse kulud jäävad menetlusosaliste enda kanda.

(2) Kui põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetlus toimus kohtu taotlusel, arvestatakse selles kantud kulud menetluskulude jaotamisel.“

Selgitus. Paragrahvi 63 senise tõlgenduse järgi jäetakse riigi kanda kõik menetlusosaliste kulud, olgu erasikute kui kohalike omavalitsuste omad ja seda sõltumata menetluse tulemusest ja põhjendatusest, kuna senine lg 1 ei sea piire isegi kulude põhjendatusele. See on ebamõistlik. Põhiseaduslikkuse järelevalve on siiski erandlik kohtumenetlus ja igaüks võiks oma kulud ise kanda. Erandiks oleks kohtu algatusel algatatud asjad, kus menetlusosalised teevad kulud eelkõige esindamiseks, kus neid kulud saaks arvesse võtta kohtuasjas kulude jaotamisel üldise korra järgi.

V. Riigi õigusabi seaduse muutmise

1) Paragrahvi 7 lõike 1 punktis 4 asendatakse sõna „kahekordset“ sõnaga „kolmekordset“.

Selgitus: Riigi õigusabi seaduse § 7 lõike 1 punkti 4 muutmise sisuks on riigi õigusabi saamise lävendi tõstmine selliselt, et riigi õigusabi ei saaks need isikud, kelle kulud õigusteenusele ei ületa eeldatavasti taotleja kolmekordset keskmist ühe kuu sissetulekut senise kahekordse asemel. Arvestades asjaoluga, et kuludest arvestatakse praktikas maha mh mõistlike eluaseme ja transpordikuludena ka eluasemelaenu- ja autoliisingumaksud, ei saa lävendi tõstmist pidada ebamõistlikuks, kui praegu saaksid riigi õigusabi nõuda ka majanduslikult nn keskklassi kuuluvad inimesed. Muudatuse tulemusena väheneks isikute ring, kel on õigus riigi õigusabile ja kes peaksid oma esindajakulud ise kandma. Selliselt vähendatakse eelduslikult kohtute koormust ja riigi kulutusi riigi õigusabile. Arvestades riigi õigusabi eelarve pingelisust ja riigi õigusabi osutavate advokaatide suhteliselt väikest ringi, saab riigi õigusabi raha kasutada eelduslikult tõhusamalt. Soodustada tuleks õigusabikulude kindlustuse olemasolu keskklassi kuuluvate isikute ettenägematute õigusabikulude katteks.

2) Paragrahvi 10 lõige 31 tunnistatakse kehtetuks ning lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„ (3) Taotlus riigi õigusabi saamiseks esindamisena tsiviilasja kohtueelses menetluses, haldusmenetluses või vääriteoasja kohtuvälises menetluses, õigusdokumendi koostamisena või muu õiguslase nõustamise või esindamisena esitatakse Eesti Advokatuurile.“

Selgitus: Paragrahvi 10 lõike 3 muutmise ja lõike 31 väljajätmisega on ette nähtud anda kohtuvälise riigi õigusabi andmise osutamine kohtutelt üle Eesti Advokatuurile. Kohtuvälise riigi õigusabi andmiseks kohturessursi kasutamine koormab kohut. Kuna õigusabiraha käsutab nagunii advokaat, võiks ta ise osutada ka õigusabi andmise. Advokatuuri keelduvaid otsuseid saaks vaidlustada halduskohtus. Muudatus hoiaks kokku kohtunikuressurssi ja sedasi ka riigi kulusid. Kohtuvälise riigi õigusabi andmise otsustamine ei ole õigusemõistmine, mida peaks tegema tingimata kohus.

VI. Sotsiaalhoolekande seaduse muutmine

Sotsiaalhoolekande seaduse § 105 lõike 5 esimeses lauses asendatakse sõnad “üheks aastaks” sõnadega “viieks aastaks” ja teises lauses sõnad “ühe aasta” sõnadega “viie aasta”.

Selgitus: Sotsiaalhoolekande seaduse § 105 lõike 5 muutmiselega pikendatakse ajavahemikku, milleks kohus võib isiku nõusolekuta hoolekandeesutusse kui kinnisesse asutusse hooldamisele paigutada, ühelt aastalt viiele. Muudatuse ettepanek on tõhustada kohtu, psühhiaatrite ja riigi õigusabi ressursi kasutamist, hoida kokku riigi kulusid ja vähem traumeerida pikaajaliselt hoolekandeesutuses viibivaid isikuid pidevate uute menetlustega. Suur osa hoolekandeesutustes viibivaid isikuid peavad seal olema pikaajaliselt, arvestatav osa kogu elu. Seega on mõttetu ressursikulu igal aastal nende suhtes kontrollida, kas nad on seal põhjendatult. Samas jääks isikule endale õigus alati taotleda paigutamise ülevaatamist, lihtsalt kohus ei peaks seda tegema igal aastal omal algatusel.

VII. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine

1) Paragrahvi 16 täiendatakse lõigetega 3 ja 4 järgmises sõnastuses:

„(3) Kohtu esimees võib määrata asja lahendamiseks kolmeliikmelisele koosseisule:

- 1) asja erilise keerukuse korral;
- 2) asja põhimõttelise tähtsuse korral;
- 3) muudel juhtudel, kui see on õigusemõistmise huvides.

(4) Kolmeliikmelisele koosseisule lahendamiseks antud asja saab lahendada ka kohtunik ainuisikuliselt, kui asi saadeti maakohtule uueks lahendamiseks, asjas eraldatakse nõuded või asja menetlus lõpetatakse osaliselt. Toimingud ja määrused avalduse menetlusse võtmisel ja eelmenetluse toimingud, samuti korraldavad määrused väljaspool kohtuistungit, välja arvatud tõendi vastuvõtmisest keeldumine, võib kolmeliikmelise koosseisu liige teha ainuisikuliselt.“

Selgitus: Paragrahvi 16 täiendatakse halduskohtumenetluse seadustiku eeskujul võimalusega keerulistes ja põhimõttelise tähendusega asjades kasutada asju lahendada üksikkohtuniku asemel maakohtus ka kolmeliikmelises koosseisus. Selle määramine oleks kohtu esimehe diskretsiooniotsus.

2) Paragrahvi 49 lõiked 2 ja 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Kohtunik koostab protokollid või korraldab käesoleva seadustiku § 50 lõike 1 punktides 51–12 ja lõikes 2 nimetatud asjaolude jäädvustamise eraldi protokollimist võimaldaval viisil kohtuistungil või muu menetlustoimingu tegemise ajal. Kohtuasja erilise mahukuse, menetlusosaliste suure hulga tõttu või muul olulisel põhjusel kasutab kohtunik selleks kohtuistungil sekretäri või muu kohtu kodukorra järgi selleks pädeva kohtuametniku abi. Kui protokoll koostatakse kohtuistungil sekretäri või muu kohtu kodukorra järgi selleks pädeva kohtuametniku abil, kannab ta käesoleva seadustiku § 50 lõike 1 punktides 51–12 ja lõikes 2 nimetatud andmed protokollid üksnes vastavalt kohtuniku tehtud kokkuvõttele.“

(3) Riigikohtu istung protokollitakse juhul, kui kohus peab seda vajalikuks ja kohtu poolt vajalikuks peetavas ulatuses.“

Selgitus: Paragrahvi 49 lõike 2 muudatuse järgi on protokollid koostamine esmalt siiski kohtuniku ülesanne ja vastutus. Üksnes kohtunik saab istungil võtta poolte poolt esitatud seisukohad ja taotlused kokku, tuvastada nende asjakohasus ja õiguslikult oluline sisu ning anda pooltele seadusega ettenähtud selgitused (nt tõendamiskoormise kohta). Seda ei saa teha sekretär ega muu kohtuametnik selliselt, et ta püüab kohtuniku poolt tehtud kokkuvõtetest kinni need laused, mis tema õigushariduseta kõrvale oluline tundub. Muudatuse eesmärk on muuta protokollid sisulisemaks ja konkreetsemaks ning

kõrvaldada sealt mittevajalik ballast. Lõige 3 täpsustab, et Riigikohtu istungit ei pea protokollima, kui kohus seda vajalikuks ei pea.

3) Paragrahv 51 täiendatakse lõigetega 11 ja 12 järgmises sõnastuses:

„(11) Kohtuistungi protokollid võib jätta käesoleva paragrahvi lõikes 1 vormi viimata ja säilitada osaliselt või täielikult heli- või videosalvestusena, kui selliselt on tagatud käesoleva seadustiku § 50 sätestatud protokollid sisu esitamine piisavalt selgelt ja see aitab kaasa kohtu ülesannete efektiivsemale täitmisele.
(12) Käesoleva paragrahvi lõikes 11 sätestatud viisil protokollimisel tuleb salvestuse põhjal protokoll koostada käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud viisil, kui seda taotleb menetlusosaline apellatsioon- või määruskaebuse esitamiseks või kõrgema astme kohus kaebuse läbi vaatamiseks.“

Selgitus: Paragrahvi 51 lõigete 11 ja 12 lisamise eesmärk on vähendada protokollimise koormust ning hoida kokku aega ja raha. Kui istung salvestatakse, ei peaks protokollid kui õiguslikult relevantse sisuga ja kindla tõendusliku jõuga tõend menetluse käigu kohta enam olema ilmingimata teksti kujul, kui kohus saab selle vastavate lõikude salvestamisega (tegelikkuses siis salvestusprogrammis vastavad kohad vastava täkke või märkega tähistades eristades muust salvestisest) täita kõik protokolliga kaasnevad ülesanded efektiivsemalt kui tekstilise protokollid koostamisega. Sellisel juhul tuleb siiski protokollid tekstilisele kujule viia, kui seda nõuab menetlusosaline või kõrgema astme kohus edasikaebamisel.

4) Paragrahvi 59 täiendatakse lõikega 21 järgmises sõnastuses:

„(21) Kohtu loal võib avalikes huvides tutvuda jõustumata kohtulahendiga ja selle avalikustada.“

Selgitus: Paragrahvi 59 lõike 21 peaks aitama kõrvaldada vaidluse ja kahtlused, kas tsiviilasjas saab jõustumata kohtulahendit avalikustada. Sätte järgi võib kohus seda lubada avalikes huvides.

5) Paragrahvi 144 punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„1) menetlusosaliste esindajate kulud ja muud õigusabikulud ning nõustajate kulud“.

6) Paragrahv 175 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 175. Lepingulise esindaja kulude, muude õigusabikulude ja nõustajakulude hüvitamine

(1) Kui menetlusosaline peab menetluskulude jaotust kindlaksmäärava kohtulahendi kohaselt kandma teist menetlusosalist esindanud lepingulise esindaja, esindaja abistamiseks või menetluses osalemiseks kantud muud mõistliku õigusabi või nõustaja kulud, mõistab kohus kulud välja põhjendatud ja vajalikus ulatuses. Lepinguline esindaja on menetlusosalist menetluses esindav advokaat või muu esindaja käesoleva seadustiku §-s 218 sätestatu kohaselt.

(2) Menetlusosalist esindava töötajaga seotud kuludest hüvitatakse üksnes sõidukulud.

(3) Mitmele lepingulisele esindajale tehtud kulutused hüvitatakse, kui need on tingitud asja keerukusest või esindaja vahetamise vajadusest.

(4) Kui menetluskulude jaotuse kohaselt teist menetlusosalist esindanud lepingulise esindaja kulude kandmiseks kohustatud menetlusosaline nimetatud kuludele vastu ei vaidle, ei pea kohus kulude väljamõistmist taotletud suuruses põhjendama, kui ta sellega nõustub.“

Selgitus: Paragrahvi 144 punkti 1 täiendatakse võimalusega hüvitada kohtuväliste menetluskuludena ka õigusabikulud, mida ei saa lugeda esindajakuludeks ning vastavalt muudetakse § 175. Selliselt ei ole vaja neid kulusid tingimata täpselt piiritleda, vaid saab hinnata kogumis kulude mõistlikkust ja vajalikkust, kiirendades ja tõhustades menetluskulude kindlaksmääramist. Lisaks soovitakse muudatusega lihtsustada esindajakulude hüvitamist selliselt, et hüvitatavate kulude ei pea suurust põhjendama ka juhul, kui kohus teeb seda taotletud ulatuses ja vastaspool kuludele vastuväiteid ei esita (§ 175 lg 4). Seadusest kaoks piirang mõistlike nõustajakulude hüvitamisele (§ 175 lg 1).

7) Paragrahvi 150 lõige 32 tunnistatakse kehtetuks.

Selgitus: Paragrahvi 150 lõike 32 kehtetuks tunnistamisega kaob seadusest erisus Riigikohtule esitatud kaebuse kohta selle rahuldamisel, st makstud lõiv jääks riigile ka kaebuse rahuldamisel ja oleks arvestatud pooltevahelises menetluskulude jaotuses. Muudatus suurendab mõningal määral riigitulusid.

8) Paragrahvi 176 lõiked 1, 2 ja 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Kui asja vaadatakse läbi kohtuistungil, tuleb menetluskulude nimekirja menetluskulude rahaliseks kindlaksmääramiseks esitada kohtule kolme tööpäeva jooksul pärast viimast istungit, kui kohus ei

määrata, et nimekiri tuleb esitada muu aja jooksul või kui kohus ei jäta kulude kindlaksmääramist pärast otsuse jõustumist. Menetluskulude nimekirjas tuleb detailselt kulude koosseis.

(2) Kui asja menetletakse kirjalikus menetluses, annab kohus enne kohtuotsuse või asja lõpetava määruse tegemist menetlusosalisele mõistliku tähtaja menetluskulude nimekirja esitamiseks, kui kohus ei jäta kulude kindlaksmääramist pärast otsuse jõustumist.

(4) Menetluskulude nimekiri esitatakse igas kohtuastmes, kus asja menetletakse, selle kohtuastme menetlusega seonduvate kulude kohta, kui kohus ei jäta kulude kindlaksmääramist pärast otsuse jõustumist.“

Selgitus: Paragrahvi 176 muudatuste eesmärk on täpsustada menetluskulude nimekirja esitamist. Muudatuste järgi saaks menetlusosalised üldise võimaluse esitada menetluskulude nimekiri pärast istungit, samuti saaks kohus selge võimaluse jätta kulude kindlaksmääramine otsuse jõustumise järgseks.

9) Paragrahvi 177 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„ (2) Kui kohus ei määranud menetluskulude rahalist suurust kindlaks vastavalt käesoleva paragrahvi lõike 1 punktile 1, määrab tsiviilasja sisuliselt lahendanud maakohus menetluskulude suuruse menetlusosalise taotlusel kindlaks määrusega. Menetluskulude kindlaksmääramist võib taotleda 14 päeva jooksul kohtuotsuse või menetlust lõpetava määruse jõustumisest.“

Selgitus: Paragrahvi 177 lõike 2 muutmiseega kõrvaldatakse ebaselgus, kuu võib pärast asjas otsuse jõustumist taotleda hüvitatavate menetluskulude suuruse kindlaksmääramist. Muudatus näeb ette konkreetse tähtaja – 14 päeva kohtuotsuse või menetlust lõpetava määruse jõustumisest.

10) Paragrahvi 179 lõike 3 esimeses lauses asendatakse number „100“ numbriga „500“.

Selgitus: Paragrahvi 179 lõike 3 muutmiseega tõstetakse riigi kasuks menetluskulude väljamõistmisel selle vaidlustamise piirmäärat 100 eurolt 500 eurole. Muudatus peaks kaebusi mõnevõrra vähendama ja kohtu ressursi kokku hoidma.

11) Paragrahvi 182 lõike 2 punktis 1 asendatakse sõna „kahekordset“ sõnaga „kolmekordset“.

Selgitus: Paragrahvi 182 lõike 2 punkti 1 muutmiseega tõstetakse menetlusabi andmise lävendit sarnaselt riigi õigusabiga, st menetlusabi ei anta, kui menetluskulude ei ületa eeldatavasti abi taotleja kolmekordset (praegu kahekordset) keskmist ühe kuu sissetulekut. Arvestades eluasemekulude ja transpordikulude suurejoonelist mahaarvamist praktikas, ei tohiks suurem lävend olla reaalseks takistuseks kohtusse pöördumisel. Samas mingil määral hoiab muudatus eelduslikult ära asjatuid kohtusse pöördumisi ja suurendab riigi tulusid enam makstava riigilõivu näol.

12) Paragrahvi 186 lõiget 5 täiendatakse uue esimese lausega järgmises sõnastuses: „Kohus võib eeldada esitatud andmete õigsust ja täielikkust“.

Selgitus: Paragrahvi 186 lõike 5 täiendamise mõte on lihtsustada menetlusabi määramist ja vähendada selleks kuluvat ressursi, st tõhustada menetlust. Senise praktika järgi kontrollib kohus reeglina kõiki menetlusabi taotleja esitatud andmeid oma varalise seisuga ühele, st sisuliselt lähtub eeldusest, et need on valed. See on massiivne lisatöö kasvõi juba pankadele päringute tegemise näol, et veenduda, et pangakontosid kas ei ole või need on tühjad. Täienduse järgi eeldatakse, et esitatud andmed on õiged ja kohus saab neist menetlusabi andmise otsustamisel lähtuda. See ei tähenda, et kohus ei võiks neid üle kontrollida, kuid selleks peaks olema ka mingi kahtlus. Kui kohtule saab siiski teatavaks valeandmete esitamine, tuleb sellele ka karmilt reageerida ja menetlusabi andmine vajadusel tühistada.

13) Paragrahvi 236 lõike 3 esimest lauset täiendatakse pärast sõna „omava“ sõnadega „ja vaidlusaluse“.

Selgitus: Paragrahvi 236 lõike 3 muutmise mõte on suunata kohtumenetlust loobuma senisest praktikast esitada igaks juhuks suurtes kogustes kas üldse asjassepuutumataid või vähemasti mitte vaidluse all olevate asjaolude kohta käivaid tõendeid. Muudatus lubab menetlust selgemalt kontsentreerida olulisele ja vähendada infomüra ehk keskenduda olulisele.

14) Paragrahvi 237 lõike 1 esimest lauset täiendatakse pärast sõna „eelmenetluses“ sõnadega „pärast asja lahendamiseks oluliste vaidlusaluste asjaolude väljaselgitamist“.

Selgitus: Paragrahvi 237 lõike 1 muutmise mõte on täpsustada erinevaid menetluse faase ja piirata asjatut tõenditega menetluse ülekoormamist. Kohtu asi on anda pooltele mõistlik tähtaeg tõendite esitamiseks eelmenetluses, kuid alles faasis, kui asjasse puutuvad vaidlusalused asjaolud on pooltega koostöös fikseeritud ja selge, mille kohta kes peab tõendeid esitama. Nii kontsentreeritakse menetlust ja keskendutakse olulisele.

15) Paragrahvi 244 täiendatakse lõikega 11 järgmises sõnastuses:

„(11) Eeltõendamistaotluse võib algatada ka kostja isiku või andmete kindlakstegemiseks, kui hagejal puudub selleks muu mõistlik võimalus.“

Selgitus: Paragrahvi 244 täiendamise eesmärk on tuua ka sättes selgelt välja praktikas juba kinnistunud võimalus teha eeltõendamismenetluse käigus kindlaks kostja isikut, kui hagejal seda muul viisil teha ei õnnestu. Praktikas on selliseks juhuks olnud esmajoones internetikommentaaride kirjutajate kui potentsiaalsete au teotajate andmete kindlakstegemine.

16) Seadust täiendatakse paragrahvi 3102 järgmises sõnastuses:

„§ 3102. Avalike teenuste piiramine menetlusdokumendi kättetoimetamiseks

Kui isikule ei ole õnnestunud menetlusdokumendi kätte toimetada ja kohtul on kahtlus, et isik võib kättetoimetamisest kõrvale hoiduda, võib kohus piirata avalike teenuste kättesaamist menetlusdokumendi vastuvõtmiseni. Kohus võib muu hulgas seada menetlusdokumendi vastuvõtmise tingimuseks riigilt palga, pensioni või toetuste maksmisele, dokumendi saamiseks, piiriületuseks või muude avalike teenuste osutamisele.“

Selgitus: Paragrahv 3102 võimaldab sanktsioneerida menetlusdokumendi kättetoimetamisest hoiduvat isikut, võimaldades piirata sellisel isikul avalike teenuste nagu dokumentide, pensioni, toetuste jm kättesaadavust, kuni isik on menetlusdokumendi vastu võtnud. Selliselt oleks võimalik kättetoimetamist oluliselt tõhustada. Vajalikud on infotehnoloogilised muudatused erinevate andmebaaside sidumisel.

17) Paragrahvi 3111 lõike 51 esimene lause muude ja sõnastatakse järgmiselt:

„Kui äriühingule ei ole võimalik menetlusdokumente kätte toimetada infosüsteemis, muu hulgas kuna seda ei õnnestu kätte toimetada infosüsteemi kaudu või muul viisil elektrooniliselt juhatuse liikmetele või äriühingu muudele esindajatele, saadab kohus menetlusdokumendid äriregistrisse kantud elektronpostiaadressil.“

18) Paragrahvi 317 lõike 11 esimest lauset täiendatakse pärast sõnu „elektrooniline kättetoimetamine“ sõnadega „muu hulgas esindajatele“.

Selgitus: Paragrahvi 3111 lõike 51 ja § 317 lõike 11 täiendamine täpsustab äriühingule ja muule juriidilisele isikule menetlusdokumendi elektroonilise kättetoimetamise eeldusi ja püüa luua parema seose eri kättetoimetamise sätete vahel. Muudatuse järgi tuleks enne registriaadressile meili saatmist püüda siiski toimetada äriühingule dokument kätte elektrooniliselt juhatuse liikmete kaudu nagu näeb ette ka § 318 lg 2. Sama puudutab avaliku kättetoimetamise eeldusi § 317 lg 11 järgi, st ka avaliku kättetoimetamise eeldusena tuleb püüda dokumenti kätte toimetada juhatuse liikmetele, vähemasti elektrooniliselt.

19) Paragrahvi 351 täiendatakse lõikega 4 järgmises sõnastuses:

(4) Käesoleva paragrahvi lõiked 1-3 kohaldatakse ka kirjalikus menetluses.“

Selgitus: Paragrahvi 351 lõike 4 lisamisega täpsustatakse, et asjaolude väljaselgitamise kohustus kehtib ka kirjalikus menetluses, st kohtu roll ei sõltu sellest, kas asi lahendatakse suuliselt istungil või kirjalikult.

20) Paragrahvi 363 täiendatakse lõikega 51 järgmises sõnastuses:

„(51) Tõendeid tuleb hagiavaldusele lisada üksnes niivõrd, kui need on vajalikud hagiavalduse mõistmiseks. Muus osas tuleb hāgis nimetada tõendid, mida hageja oma väidete kinnitamiseks võib esitada, kui kostja neile väidetele vastu vaidleb. Kohus tagab pooltele hiljem tõendite esitamise võimaluse.“

Selgitus: Paragrahvi 363 lõike 51 lisamise eesmärk on piirata kohtumenetluse koormamist asjassepuutumate tõenditega või tõenditega asjaolude kohta, mille üle pooled ei vaidle. Hagiga tuleb

tõendid esitada vaid niivõrd, kui asja mõistmiseks vaja, nt tuleks esitada leping, mille rikkumise üle vaidlus käib. Muus osas piisab tõendite hagi nimetamisest. Sättes kinnitatakse üle kohtu kohustust vaidlusaluste asjaolude fikseerimisel tagada poolele eelmenetluses ka tähtaeg nende kohta tõendite esitamiseks.

21) Paragrahv 383 lõige 11 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(11) Kohus tagab rahalise nõudega hagi üksnes juhul, kui antakse tagatis vähemalt 5 protsendi ulatuses nõudesummalt, kuid mitte vähem kui 1000 euro ja mitte rohkem kui 100 000 euro ulatuses. Kui hagi tagamise korras taotletakse kostja aresti või elukohast lahkumise keelamist, antakse tagatis mitte vähem kui 5000 euro ja mitte rohkem kui 100 000 euro ulatuses.“

Selgitus: Paragrahvi 383 lõike 11 muutmise eesmärk on tagada hagi tagamisega seonduda võivate kahju hüvitamise nõuete rahuldamine suuremas ulatuses tagatiste arvel ning piirata ka n.ö igaks juhuks hagi tagamist. Sätte järgi suurendatakse rahalise nõudega hagi tagamiselt makstava tagatise miinimumsummat 32 eurolt 1000-le ning maksimumsummat 32 000 eurolt 100 000 eurole. Isikuvabadust piiravate meetmete nagu arest või elukohast lahkumise keeld rakendamiseks tuleb hagejal anda tagatis minimaalselt 5000 euro ulatuses ja maksimaalselt 100 000 euro ulatuses.

22) Paragrahvi 392 täiendatakse lõikega 6 järgmises sõnastuses:

„(6) Eelmenetluses selgitab kohus asja lahendamisel kohalduvaid õigusnorme, poolte tõendamiskoormist, selgitab välja asjas tähendust omavad vaidlusalused asjaolud ja annab pooltele tähtaja tõendite esitamiseks nende kohta. Pooled peavad aru saama, millise tähendusega ja kui pikad tähtajad neile antakse ning millal eelmenetlus lõpeb ja uusi väiteid ega tõendeid enam esitada ei saa.“

Selgitus: Paragrahvi 392 lõike 6 lisamise mõte on eelmenetluse olulisi ülesandeid ja kohtu selgitamiskohustust selgemalt kirjeldada. Oluline on, et kohus selgitaks pooltele asja lahendamisel kohalduvaid õigusnorme, vaidlusaluseid asjaolusid ja nende tõendamiskoormust ning tagaks poolele tähtaja tõendite esitamiseks. Täpsustatud on, et pooled peavad igal ajal aru saama, mis menetluse faasis ollakse ja millal lõpeb võimalus esitada uusi faktiväiteid või tõendeid.

23) Paragrahvi 394 täiendatakse lõikega 21 järgmises sõnastuses:

„(21) Tõendeid tuleb vastusele lisada üksnes niivõrd, kui need on vajalikud vastuse mõistmiseks või hageja väidete ümberlõkkamiseks. Muus osas tuleb vastuses nimetada tõendid, mida kostja oma väidete kinnitamiseks võib esitada, kui hageja neile väidetele vastu vaidleb. Kohus tagab pooltele hiljem tõendite esitamise võimaluse.“

Selgitus: Paragrahvi 394 lõige 21 eesmärk sama mis hagi puhul (§ 363 lg 51), et menetlust ei koormataks üles asjakohatute ja vaidlusaluseid asjaolusid mittepuudutavate tõenditega.

24) Paragrahv 423 lõike 1 punkt 13 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„13) asi ei allu kohtule või kohus ei ole muul põhjusel pädev asja lahendama.“

Selgitus: Paragrahvi 423 lõike 1 punkti 13 muutmisega täpsustatakse, et ka (rahvusvahelise) kohtualluvuse puudumine on hagi läbivaatamatajätmise aluseks.

25) Paragrahvi 437 täiendatakse punktiga 21 järgmises sõnastuses:

„21) ilmneb asjaolu, mille arvestamata jätmisel otsuse tegemisel tehtaks apellatsioonimenetluses tõenäoliselt teistsugune otsus;“

Selgitus: Paragrahvi 437 punktiga 21 täiendamise mõte on muuta menetluse uuendamine paindlikumaks, võimaldades menetlus taastada ka n.ö viimasel hetkel asjaolu ilmnemisel, millele küll ei võiks enam tugineda maakohtus, kuid millele saaks tugineda tõenäoliselt ringkonnakohtus, mis võiks olla aluseks maakohtu otsuse tühistamisele. Muudatuse eesmärgiks on menetlusökonoomia.

26) Paragrahvi 441 täiendatakse lõikega 11 järgmises sõnastuses:

„(11) Infosüsteemis ei pea otsust digitaalselt allkirjastama, kui kohtunik saab otsuse tegemist kinnitada usaldusväärselt ja turvaliselt muul viisil.“

Selgitus: Paragrahvi 441 lõikega 11 soovitakse menetlust kiirendada seeläbi, et tehnoloogilise võimaluse saamisel loobuda otsuste digitaalallkirjastamisest, kui otsuse saab nt süsteemis turvaliselt kinnitada ka lihtsamalt. Digitaalallkirjastamine on kohmakas ja röövib kohtunikelt palju tööaega.

27) Paragrahvi 475 lõike 1 punktid 153 ja 16 tunnistatakse kehtetuks.

Selgitus. Paragrahvi 475 lõike 1 punktide 153 ja 16 väljajätmisega ei peaks kohus tegelema enam täitemenetluse aegumise tõttu lõpetamise taotlustega ega riigi õigusabi asjadega väljaspool kohtumenetlust. Need taotlused lahendaksid vastavalt täiturid ja Eesti Advokatuur.

28) Paragrahvi 524 täiendatakse lõikega 41 järgmises sõnastuses:

„(41) Kohus võib isiku ära kuulata ka kaugteel videokonverentsina või muul sarnasel viisil, kui isiku eelmisest vahetust ärakuulamisest on möödas vähem kui kolm aastat.“

Selgitus: Paragrahvi 524 lõike 41 näeb ette võimaluse eestkostemenetluses kuulata isikuid ära ka video teel, kui eelmisest vahetust ärakuulamisest on möödas vähem kui kolm aastat. Reeglina eestkostevaliste isikute seisund ei parane ja eestkostevajadus ära ei lange, mistõttu n.ö igal aastal isikut realselt vaatamas käia hädavajadust ei ole. Muudatuse eesmärk on kohtu ressursi kokkuhoid.

29) Paragrahvi 534 lõike 5 esimeses lauses asendatakse number „neli“ numbriga „kümme“.

Selgitus: Paragrahvi 534 lõike 5 muutmisega pikendatakse kinnisesse asutusse esialgse õiguskaitse korras paigutamise tähtaga neljalt päevalt kümnele. Selliselt välditakse vajadust viia kohe läbi esialgse õiguskaitse pikendamise menetlust ja hoitakse kokku kohtu ja teiste asjaosaliste ressursi ning koormatakse ka isikut uue menetlusega vähem. Kümne päeva jooksul isiku seisund tihti stabiliseerub ja ta saab välja lasta.

30) Paragrahvi 536 lõiget 1 täiendatakse uue kolmanda lausega järgmises sõnastuses:

„Kohus võib isiku ära kuulata ka kaugteel videokonverentsina või muul sarnasel viisil, kui isiku eelmisest vahetust ärakuulamisest on möödas vähem kui kaks aastat.“

Selgitus: Paragrahvi 536 lõike 1 täiendamine sarnaselt § 524 lõikega 41 eestkostemenetluse kohta näeb ette võimaluse kinnisesse asutusse paigutamise menetluses kuulata isikuid ära ka video teel, kui eelmisest vahetust ärakuulamisest on möödas vähem kui kaks aastat. Erinevalt eestkostest võib isik saada korduvalt lühema aja jooksul paigutatud kinnisesse asutusse, mistõttu on lühem ajavahemik intensiivsema isikuõiguste riive puhul põhjendatud. Muudatuse eesmärk on kohtu ressursi kokkuhoid.

31) Paragrahvi 540 lõike 1 teist lauset täiendatakse pärast sõna „kohustusi“ sõnadega „muu hulgas panna isikule kohustuse ambulatoorseks raviks“.

Paragrahvi 540 täiendatakse lõikega 11 järgmises sõnastuses:

„(11) Kohus võib kinnisesse asutusse paigutamise peatada nii paigutamise otsustamisel kui hiljem.“

Selgitus: Paragrahvi 540 muudatuste eesmärk on seadusse selgelt kirjutada seni kohtupraktikas tunnustatud võimalus peatada isiku kinnisesse asutusse paigutamine kohe, st sisuliselt määrata see tingimuslikult, esmajoonel ambulatoorse ravi kohustusega.

32) Paragrahv 601 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 601. Sunniraha määramine

(1) Kui kohtul on põhjendatud andmeid selle kohta, et andmed, mis seaduse kohaselt tuleb kohustuslikult registrisse kanda või registripidajale esitada, on esitamata jäetud, teeb kohus määruse, millega kohustab sunniraha ähvardusel andmete esitamiseks kohustatud isikuid esitama puuduvad andmed või esitama määruse kohta vastuväite. Kohus võib sunniraha määrata ka muul seaduses sätestatud juhul.

(2) Kui kohtu määratud tähtaja jooksul kohustust ei täideta ega esitata ka vastuväidet, teeb kohus sunniraha sissenõudmise määruse (sunnirahamääruse) ja kordab varasemat määrust andmete esitamise kohta koos uue sunniraha määramise hoiatusega. Kohus toimib sel viisil seni, kuni kohustus täidetakse või esitatakse määruse kohta vastuväide.

(3) Kui kohtu määratud tähtaja jooksul esitatakse määruse kohta vastuväide, milles toodud asjaolud vajavad lähemat selgitamist, kutsub kohus vajaduse korral asjaosalised välja asjaolude selgitamiseks.

(4) Kui kohus peab esitatud vastuväidet põhjendatuks, ei määrata sunniraha.

(5) Kui vastuväide ei ole põhjendatud, teeb kohus sunnirahamääruse ja uue määruse kohustuse täitmise kohta. Uues määruses ettenähtud tähtaeg ei hakka kulgema enne määruse peale määruskaebuse esitamise tähtaja möödumist.

(6) Kui korduvalt määrusele esitatakse põhjendatud vastuväide, võib kohus ühtlasi tühistada varem tehtud sunnirahamääruse või sunniraha vähendada, kui see on põhjendatud.

(7) Sunniraha määramisel jätab kohus määruses ka menetluskulud asjaosaliste kanda.

(8) Sunnirahamääruse peale võib trahvitud isik esitada määruskaebuse. Ringkonnakohtu määruse peale määruskaebuse kohta ei saa Riigikohtule edasi kaevata.“

Selgitus: Paragrahv 601 on sõnastatud uuesti, kui registripidaja poolt andmete esitamise tagamiseks kasutatav rahaline sunnivahend on läbivalt reguleeritud sunnirahana, mitte (karistusliku) trahvina nagu praegu on ebakorrektselt sõnastatud sunniraha trahvina. Trahvimine peaks pealegi olema kohtuniku, mitte kohtunikuabi pädevuses.

33) Paragrahvi 613 lõige 1 punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Kohus lahendab hagita menetluses:

1) korteriomaniiku või korteriühistu avalduse alusel asja, mis tuleneb korteriomandist ja korteriomandi eseme valitsemisest ning puudutab korteriomaniike omavahelisi õigusi ja kohustusi ning korteriomaniike ja korteriühistu vahelisi õigusi ja kohustusi, välja arvatud rahalised nõuded korteriomaniike või korteriühistu vastu ja nõue, mis korteriomandi- ja korteriühistuseaduse § 33 järgi on esitatud korteriomandi võõrandamise kohustamiseks;“

Selgitus: Paragrahvi 613 lõike 1 punkt 1 muutmiselega välistatakse hagita menetlusest rahalised nõuded korteriomaniike või korteriühistu vastu, esmajoones kommunaalmaksete sissenõudmise asjad, mis suunatakse tagasi hagimenetlusesse. Selliselt tõhustatakse ja kiirendatakse nende asjade lahendamist ja hoitakse kokku kohturessurssi. Esiteks ei ole vaja kaasata teisi korteriomaniikke, teiseks ei kohaldu uurimis põhimõtte ja kolmandaks saab kohus hagile vastamatajätmisel teha tagaseljaotsuse.

34) Paragrahvi 613 lõiget 2 täiendatakse teise lausega järgmises sõnastuses:

„Kohus lahendab hagita menetluses ka kinnisasja kaasomandi lõpetamise avaldused.“

Selgitus: Paragrahvi 613 lõike 2 täiendamisega tuuakse hagita menetlusesse ka seni mitmeid menetluslikke probleeme kaasa toonud kinnisasja kaasomandi lõpetamise vaidlused. Nimelt saaks kohus vabamad käed valida kaasomandi lõpetamise viisi ega oleks vaja enam tingimata alternatiivseid haginõudeid ega eriti teise kaasomaniiku vastuhagi. Kinnistu reaalosadeks jagamise ja kinnistu hüvitise vastu ühele kaasomaniikule saab samuti korraldada lihtsamalt. Selliselt lihtsustatakse ja tõhustatakse menetlust ning eelduslikult hoitakse kokku ka kulusid. Ka Riigikohus on juba 2017. a lahendis kutsunud seadusandjat selgesõnaliselt üles muutma kaasomandi lõpetamise menetluskorda hagita menetluseks (RKTKo 3-2-1-14-17, p 21).

35) Paragrahvi 637 lõike 1 punkt 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„6) apellatsioonkaebus on ilmselgelt edulootuseta;“

Selgitus: Paragrahvi 637 lõike 1 punkti 6 muutmiselega laiendatakse oluliselt ringkonnakohtu õigust keelduda apellatsioonkaebuse menetlemisest. Praegu võib keelduda apellatsioonkaebuse menetlemisest vaid siis, kui kaebust ei saaks tõenäoliselt rahuldada, kui ka kaebaja väited oleks õiged. Muudatus võimaldab ringkonnakohtul hinnata menetluses võtmisel nii kaebust ennast kui tõendeid ja keelduda perspektiivitu kaebuse menetlemisest. Selliselt hoitakse kokku oluliselt ringkonnakohtu ressursi.

36) Paragrahvi 661 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Määruskaebus esitatakse ringkonnakohtule. Kui kaevatava määruse on teinud kohtunikuabi, esitatakse kaebus maakohtu kaudu.“

Selgitus: Paragrahvi 661 lõike 1 muutmiselega muudetakse ära senine maakohtu määruste peale määruskaebuste esitamise kord läbi maakohtu ja nähakse ette kaebuste esitamine otse ringkonnakohtusse sarnaselt apellatsioonkaebustega ja sarnaselt ka teiste kohtumenetlustega. Eelmenetlus hakkaks seega toimuma ringkonnakohtus. Topeltmenetlemine pikendab kaebuse lahendamist, kuna reeglina kohtunik oma lahendit ei muuda. Hagita menetluses on määrus lõpplahendiks, kus nuginii on mõistlikum kõrgema astme kohtul otse kaebust vaadata. Lisaks muule on segadust tekkinud maakohtu poolsest kaebuse rahuldamisest, iseäranis osalisest rahuldamisest, mida omakorda saab vaidlustada teine pool. Maakohtu kaudu kaebuse esitamise kord jääb alles kohtunikuabi tehtu määrustele, mis peavad läbi käima ka kohtuniku juurest.

37) Paragrahvid 663 – 665 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 663. Kohtuniku määruse peale esitatud määruskaebuse menetlusesse võtmine

(1) Ringkonnakohus otsustab maakohtu kohtuniku määruse peale esitatud määruskaebuse menetlusse võtmise mõistliku aja jooksul pärast määruskaebuse saamist. Kohus kontrollib, kas määruskaebuse esitamine on seaduse kohaselt lubatud ning kas määruskaebus on esitatud seadusega ettenähtud nõuete kohaselt ja tähtjast kinni pidades. Määruskaebuse menetlusse võtmist ei pea eraldi vormistama ega sellest menetlusosalistele teatama.

(2) Määruskaebuse menetlusse võtmisest keeldumise määruse peale võib esitada määruskaebuse..

§ 664. Kohtunikuabi ja kohtujuristi määruse peale esitatud määruskaebuse menetlemine

(1) Määruskaebuse kohtunikuabi määruse peale lahendab esmalt kohtunikuabi. Ta otsustab määruskaebuse menetlusse võtmise viivitamata pärast määruskaebuse saamist, kontrollides, kas määruskaebuse esitamine on seaduse kohaselt lubatud ning kas määruskaebus on esitatud seadusega ettenähtud nõuete kohaselt ja tähtjast kinni pidades. Määruskaebuse menetlusse võtmisel kohaldatakse apellatsioonkaebuse ringkonnakohtu menetlusse võtmise kohta sätestatud, kui seadusest ei tulene teisiti. Määruskaebuse menetlusse võtmist ei pea eraldi vormistama ega sellest menetlusosalistele teatama.

(2) Määruskaebuse menetlusse võtmisest keeldumise määruse peale võib esitada määruskaebuse. Määruskaebuse kohta tehtud ringkonnakohtu määruse peale ei saa edasi kaevata.

(3) Kohtunikuabi toimetab menetlusse võetud määruskaebuse ja selle lisade ära kirjad kätte menetlusosalistele, kelle õigusi määrus puudutab, ja küsib neilt vastuse.

(4) Kui kohtunikuabi leiab, et määruskaebus on põhjendatud, rahuldab ta selle ise määrusega. Kui kohtunikuabi leiab, et määruskaebuse saab rahuldada üksnes osaliselt, ta seda ei rahulda, kui seadusest ei tulene teisiti.

(5) Kui kohtunikuabi määruskaebust viie päeva jooksul alates kaebuse esitamisest täielikult ei rahulda, annab ta kaebuse lahendamiseks viivitamata edasi pädeva maakohtu kohtunikule.

(6) Kui ka maakohtu kohtunik ei rahulda määruskaebust, esitab ta selle viivitamata koos lisade ja seotud menetlusdokumentidega ringkonnakohtule läbivaatamiseks ja lahendamiseks. Määruskaebuse rahuldamata jätmise kohta ei ole vaja teha eraldi määrust ega edastada seda menetlusosalistele.

(7) Ringkonnakohus kontrollib menetlusse võetud määruskaebuse saamisel, kas maakohus on kaebuse õigesti menetlusse võtnud ja teeb menetlustoimingud, mis maakohus jättis seoses määruskaebusega tegemata. Kui määruskaebus on ringkonnakohtu arvates ebaõigesti menetlusse võetud, jätab ringkonnakohus määruskaebuse määrusega läbi vaatamata.

(8) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1-7 sätestatud kohaldatakse vastavalt kaevatava kohtujuristi määruse peale kaebuse esitamisel.

§ 665. Määruskaebusega vaidlustatud määruse täitmise peatamine ja määruskaebuse tagamine

(1) Määruskaebuse esitamine ei peata vaidlustatud määruse täitmist, kui seaduses ei ole ette nähtud teisiti. Määruskaebuse esitamine trahvi maksmise määruse peale peatab määruse täitmise.

(2) Määruskaebust läbivaatav kohus võib enne määruskaebuse lahendamist määruskaebust tagada, muu hulgas peatada vaidlustatud määruse täitmise või kohaldada muid esialgse õiguskaitse vahendeid.“

Selgitus: Paragrahvide 663-665 muudatused lähtuvad sellest (662 lg 1) muudatusest. Sisuliselt on sätted vaid uue kaebekorra järgi ümber sõnastatud, eristades selgelt otse ringkonnakohtule esitatavat kaebust (§ 663) kohtunikuabi ja ka kohtujuristi määruse peale esitatud ja maakohtu kaudu toimuva määruskaebuse lahendamisest (§ 664).

VIII. Täitemenetluse seadustiku muudatused

1) Paragrahvi 481 lõike 1 punktist 2 jäetakse välja sõna „ja“ ning lõikest 1 jäetakse välja punkt 3.

Paragrahvist 501 jäetakse välja lõiked 4 ja 5.

Paragrahv 2231 tunnistatakse kehtetuks.

Selgitus: Paragrahvi 481 lõike 1 muutmise ning § 501 lõigete 4 ja 5 ja § 2231 kehtetuks tunnistamisega antakse täitemenetluse lõpetamine nõude täitmise aegumise tõttu täituri pädevusse ka siis, kui sissenõudja vaidleb lõpetamisele vastu. Tegemist ei ole reeglina keerulise õigusvaidluse lahendamisega, vaid üksnes tähtaegade arvutamisega, mis ei pea tingimata olema kohtu pädevuses. Kohtusse jõuaks vaidlus aegumise üle üksnes kaebuse kaudu täituri otsusele. Muudatusega hoitakse kokku kohturessursi ja kiirendatakse aegumisvaidluse lahendamist.

2) Paragrahvi 74 lõige 8 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(8) Hinna vaidlustamise korral määrab kohtutäitur kaebaja uueks hindamiseks eksperdi.“

Paragrahvi 74 lõike 9 esimeses ja kolmandas lauses asendatakse sõna „kohtu“ sõnaga „kohtutäituri“.

Selgitus: Paragrahvi 74 lõigete 8 ja 9 muutmisega jäetakse kohtu pädevusest välja ekspertide määramine arestimishinna vaidlustamise korral. Tegu ei ole õigusemõistmisega. Eksperti määrab edaspidi täitur ise. Muudatus hoiab kokku kohtu ressursi.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Mari-Liis Mikli 5861 8982
Mari-Liis.Mikli@just.ee